

Resultatutvärdering Interreg Nord

Slutrapport

s

Knowledge for a better society

Oxford Research offers knowledge-based services to support the development of better societies across its three key competencies: research, strategy and communication.

We carry out evaluations and analyses across several thematic fields including industry and regional development, research and innovation, social policy, home affairs, labour market, education, taxation, customs and public health.

We also facilitate policy, programme and project implementation and change processes based on the outcomes of our analysis and evaluations.

Oxford Research was established in 1995 and is part of Oxford Group. Oxford Research has offices in Denmark, Finland, Latvia, Norway, Poland and Sweden.

Oxford Research AB

Norrlandsgatan 11
111 43 Stockholm
Sweden
(+46) 8 24 07 00
office@oxfordresearch.se
www.oxfordresearch.se

The **Oxford Research Venn-diagram** represents how we integrate our three key competency areas - research, strategy and communication - when seeking to provide knowledge for a better society.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Utvärderingens syfte och inriktning	1
1.1.1 Utvärderingens resultat presenteras i två rapporter	1
1.2 Utvärderingens metod och underlag	2
1.2.1 Metod	2
1.2.2 Explorativa intervjuer och dialog med förvaltande myndighet, programsekretariat och styrkommittéer	2
1.2.3 Djupintervjuer med projektledare	2
1.2.4 Enkätintervjuer med målgrupper	2
1.2.5 Dokumentstudier	2
1.3 Utvärderingens frågeställningar	3
2. Nordprogrammet 2014–2020	4
2.1 Programmets syfte, övergripande mål och geografi	4
2.2 Programmets insatsområden, specifika mål och önskvärda resultat	4
2.3 Fokusområden och gränsregionala mervärden	5
2.4 Beviljade projekt	5
2.5 Programmets organisation	6
2.5.1 Förvaltande myndighet och sekretariat	6
2.5.2 Övervakningskommittén	6
2.5.3 Styrkommittéer	7
3. Programmets måluppfyllelse och förväntade resultat	8
3.1 Förändringsteorin illustrerar programmets bidrag till det övergripande målet	8
3.2 Uppfyllandet av projektspecifika resultatmål styr projektens bidrag till det övergripande målet	9
3.3 Uppbyggande och realiserande resultat	9
3.4 Forskning och innovation	11
3.4.1 Måluppfyllelse för det specifika målet Företagens kommersialiseringsförmåga av innovationer har stärkts inom regionens fokusområden	11
3.4.2 Måluppfyllelse för Aktörer inom innovationssystemet har stärkt sin förmåga att agera på den Europeiska forskningsarenan inom regionens fokusområden	12
3.4.3 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Forskning och innovation	13
3.4.4 Insatsområdets Forskning och innovations bidrag på lång sikt	14
3.5 Entreprenörskap	15
3.5.1 Måluppfyllelse för Ökad andel SMF med gränsöverskridande affärsmodeller	15
3.5.2 Måluppfyllelse för Ökad export bland regionens små- och medelstora företag	16
3.5.3 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Entreprenörskap	17
3.5.4 Insatsområdets Entreprenörskaps bidrag på lång sikt	17
3.6 Kultur- och miljö	17
3.6.1 Måluppfyllelse av de specifika målen inom Kultur och miljö	18
3.6.2 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Kultur och miljö	19
3.6.3 Programmets bidrag på lång sikt sett till Kultur och miljö	19
3.7 Gemensam arbetsmarknad	19
3.7.1 Måluppfyllelse för Den gränsöverskridande rörligheten på arbetsmarknaden har ökat	19

3.7.2 Måluppfyllelse för Stärkt kompetens och kunskapsutveckling inom samiska näringar	20
3.7.3 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Gemensam arbetsmarknad	20
3.7.4 Programmets bidrag på lång sikt sett Gemensam arbetsmarknad	20
3.8 Programmets arbete med de horisontella aspekterna och Agenda 2030	21
3.9 Programmets inriktning mot fokusområdena	21
3.10 Covid-19 pandemins påverkan på programmet	21
4. Slututvärderingens slutsatser	22
4.1 Ökad kunskap och förstärkt nätverkande kännetecknar programmet	22
4.2 Programmet har presterat mot de önskvärda resultaten och de specifika målen men det finns osäkerhet kring hur förverkligandet av målen ska ske	23
4.3 Tematik och avgränsning framgångsrikt för att synliggöra resultaten	23
4.4 Fokusområdena upplevs nedtonat i programmet	23
4.5 Hållbarhetsaspekterna är långt ifrån tydliga i genomförandet	24
4.6 Processyn viktigt för långsiktigheten	24
4.7 Gränsregionala mervärden påtagligt i programmet	24

Sammanfattning

Oxford Research AB har på uppdrag av Länsstyrelsen Norrbotten genomfört en resultat- och måluppfyllelseutvärdering av Interreg Nord 2014–2020. Utvärderingen har genomförts under perioden januari 2021 och mars 2022 och bygger på information från 58 avslutade projekt.

Data för utvärderingen har hämtats från program- och projektdokumentation, semistrukturerade intervjuer med projektledare och enkätsvar från informanter som på olika sätt medverkat i projektens genomförande. Sonderande och stödjande samtal har genomförts med sakkunniga inom Nordprogrammets förvaltande organisation och styrkommittéer.

Utvärderingens centrala resultat är att Interreg Nord uppnår en god resultat- och måluppfyllelse. Programmet har på ett bra sätt visat på nyttan av interregionala program. Framförallt har programmet lyckats med att erbjuda, initiera och genomföra gränsregionala utvecklingsinsatser i syfte att skapa en starkare gemensam programgeografi.

Interreg Nord visar en god balans i sin projektportfölj i termer av såväl realiserande som uppbyggande projekt. Vår bedömning är att projekten i mycket hög utsträckning uppnått sina projektspecifika mål.

Utvärderingen känner emellertid oro för vad som händer med den utvecklingskraft som programmet byggt upp efter att projekten når sina slut. Den stora utmaningen ligger i att projekten i all väsentlighet och därigenom även programmet, saknar en tydlig exit-strategi. Det råder osäkerhet kring vem som tar ansvar för den långsiktiga utvecklingen av programmets resultat.

Interreg Nord har enligt utvärderingen framförallt genom sina insatser lyckats med att:

- öka kunskapen mellan aktörer och stärka nätverkandet i programgeografien,
- prestera mot de önskvärda resultaten och de specifika målen även om det finns viss osäkerhet kring hur förverkligandet av vissa utav målen i praktiken kommer att gestalta sig,
- samla flertalet insatser kring en tematik och avgränsning som på ett positivt sätt bidragit till att synliggöra förväntade resultat av programmet,
- i förekommande fall använt programmets projektrelaterade insatser som förstärkande insatser till redan pågående utvecklingsprocesser hos projektaktörerna.

Utvärderingen anser dock att:

- fokusområdena är nedtonat i programmet och att
- hållbarhetsaspekterna är långt ifrån tydliga i genomförandet.

1. Inledning

Nedanstående rapport utgör slutrapporten av resultat- och måltvärderingen av Interreg Nord 2014–2020. Rapporten inleds med en sammanfattning av utvärderingens syfte och inriktning, metod och underlag samt huvudsakliga frågeställningar. Kapitel 2 är en summering av Nordprogrammet i syfte att ge läsaren en överblick av programmet. Kapitlet är främst avsett för läsare med begränsad erfarenhet av Interreg Nord. Kapitel 3 är rapportens huvudkapitel. I kapitlet presenterar vi samlade inspel gällande projektens måluppfyllelse och resultat. Inspelen baseras på flera datakällor. Kapitel 4 avrundar slutrapporten med våra slutsatser och rekommendationer gällande Interreg Aurora 2021–2027.

1.1 Utvärderingens syfte och inriktning

Oxford Research fick i december 2020 i uppdrag av Länsstyrelsen Norrbotten att genomföra en utvärdering av Interreg Nord 2014–2020 utifrån resultat och måluppfyllelse inom programmets insatsområden. Utvärderingen baseras på de resultat och måluppfyllelse som beviljade projekt inom programmet genererat. Ambitionen med utvärderingen är att öka kunskapen om programmets resultat och måluppfyllelse och därigenom bidra till programadministrationens lärande inför kommande programperiod. Utvärderingen är således både summativ och formativ. Summativ i den mening att orsakerna till uppkomna resultat och måluppfyllelsegrad utvärderas. Formativ på så sätt att utvärderingen visar på möjligheter och utmaningar från nuvarande programperiod som programadministrationen bör beakta i kommande programperiod.

Vad det avser utvärderingens formativa del är vi medveten om att Interreg Nords programgeografi avslutas i och med programperioden 2014–2020. I och med programperioden 2021–2027 påbörjas det nya Interreg Aurora. Interreg Aurora kommer inkludera den programgeografi som under programperioden 2014–2020 representerats av Interreg Nord respektive Interreg Botnia Atlantica. Interreg Botnia Atlantica avslutats också i och med programperioden 2014–2020.

1.1.1 Utvärderingens resultat presenteras i två rapporter

Utvärderingen av resultat och måluppfyllelse i Interreg Nord genomförs i två delar vid två olika tidpunkter. Första delen pågick mellan januari 2021 och augusti 2021 och avrapporterades i utvärderingens delrapport i oktober 2021. Nedanstående del utgör avrapportering av arbetet med utvärderingens slutrapport, vilken påbörjades under augusti 2021 och avslutades i mars 2022.

Delrapporten innefattade preliminära slutsatser baserade på de 39 projekt som avslutats mellan september 2016 och april 2020. I slutrapporten har dataunderlaget från delrapporten kompletterats med ytterligare 19 projekt som avslutats mellan maj 2020 och december 2021.

1.2 Utvärderingens metod och underlag

1.2.1 Metod

Utvärderingens metodologiska ansats utgörs av en triangulering av flera datakällor. Genom att samla data från:

- explorativa intervjuer och dialog med förvaltande myndighet, programsekretariatet och ledamöter i styrkommittéerna,
- djupintervjuer med projektledare,
- enkätdata inhämtat från projektens målgrupper samt
- analys av projektbeslut och projektens slutrapporter,

verifieras utvärderingens data från flera av varandra oberoende men korrelerande källor. Utifrån informationen skapas en syntes genom analys av de fyra datakällorna från vilken slutsatser och rekommendationer dras.

1.2.2 Explorativa intervjuer och dialog med förvaltande myndighet, programsekretariat och styrkommittéer

I inledningen av utvärderingen genomfördes explorativa intervjuer med representanter från förvaltande myndighet, programsekretariat och styrkommittéer. Utöver intervjuerna har under hela utvärderingen en dialog förts mellan Oxford Research och förvaltande myndighet om olika vägval kopplade till utvärderingen.

1.2.3 Djupintervjuer med projektledare

Sammanlagt har informanter från 53 av delutvärderingens 58 projekt gått att nå för intervjuer. Intervjuerna har antingen genomförts individuellt eller i grupper om 2–4 personer. Merparten av de som intervjuats är projektledare, men även kommunikatörer, delprojektledare och projektsamordnare har intervjuats. Intervjuerna har utgått från en semistrukturerad intervjuguide som togs fram med utgångspunkt i utvärderingsfrågorna. Varje intervju tog cirka 30 minuter att genomföra

1.2.4 Enkätintervjuer med målgrupper

En webbenkät har inom ramen för delrapporten riktats mot 150 målgruppskontakter som förmedlats av projektledarna. Av de kontaktuppgifter vi fått från projektledarna var 22 kontaktuppgifter inte längre tillgängliga. Orsaken till distributionsbortfallet bedömer vi främst korrelerar mot tiden från det att projekten avslutades. Målgrupperna som vi distribuerat enkäten till utgörs i huvudsak av företag och organisationer som mottagit ekonomiskt eller annan typ av stöd från projekten och som därmed kunnat uttala sig om vilken påverkan stödet haft på deras verksamheter. Enkäten har utgått från strukturerade frågor med möjlighet till fritextsvar. Svarsfrekvensen för enkäten är 70 procent.

1.2.5 Dokumentstudier

Dokumentstudier- och analys av program- och projektdokument har genomförts i utvärderingens båda faser. Det handlar i huvudsak om följande typer av dokument:

- Programdokument för Nordprogrammet, genomföranderapporter samt förvaltande myndighets presentationer av programmets status.
- Ansökning, beslut, del- och slutrapporter för samtliga projekt som ingått i utvärderingens bedömning av resultat.
- Kompletterande dokumentation från projekten som förmedlats av projektledarna i samband med intervjuerna.

1.3 Utvärderingens frågeställningar

Mot bakgrund av att programmets beviljade projekt riktas mot olika särskilda mål och önskvärda resultat (se kapitlet Nordprogrammet 2014–2020) har frågorna vi söker svar på till viss mån skiljt sig åt beroende projektets inriktning. Huvudsakliga frågor som utvärderingen emellertid utgått från i arbetet med samtliga projekt kan emellertid sammanfattas med:

- vad var bakgrunden till projektet?
- vilka uppnådda mål och förväntade resultat finns det av projektet?
- hur har projektet arbetat med de horisontella aspekterna och Agenda 2030?
- hur har projektets gränsregionala arbete sett ut?
- vilken varaktighet och långsiktiga effekter har projektet uppnått?

2. Nordprogrammet 2014–2020

2.1 Programmets syfte, övergripande mål och geografi

Nordprogrammet är ett Interreg A-program som syftar till samarbete mellan regioner i Sverige, Finland och Norge. Insatserna i programmet baseras på gränsöverskridande samarbeten med syfte att åtgärda gemensamt identifierade utmaningar och använda potentialen i programgeografins möjligheter. Det övergripande målet för Interreg Nord 2014–2020 är att förstärka programområdets konkurrenskraft- och attraktivitet genom en hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling. Interreg Nord består av **två geografiska delområden**. **Delområde Nord** som omfattar Nordlands, Troms och Finnmarks fylkeskommuner i Norge, Norrbottens län och Norsjö, Malå, Skellefteå och Sorsele kommuner i Västerbottens län i Sverige samt Lapplands, Norra Österbottens och Mellersta Österbottens landskap i Finland. **Delområde Sápmi** som inkluderar fylkena Troms och Finnmark, Nordland och Trøndelag samt del av Hedmark fylke (Elgå Reinbetesdistrikt) i Norge, Norrbottens län, Västerbottens län, Jämtlands län, Västernorrlands län samt del av Dalarnas län (Idre samebys område) i Sverige, Lappland, Norra Österbotten samt Mellersta Österbotten i Finland.

2.2 Programmets insatsområden, specifika mål och önskvärda resultat

Programmet omfattar fyra insatsområden: Forskning och innovation, Entreprenörskap, Kultur och miljö samt Gemensam arbetsmarknad. Inom varje område har specifika mål och önskvärda resultat valts utifrån de tio specifika mål som beslutats av EU kommissionen. Tillsammans syftar de specifika målen och resultaten till att uppfylla det övergripande programmålet om att stärka programområdets konkurrenskraft och attraktivitet. Programmets val av insatser och insatsspecifika mål presenteras i Tabell 1:

Tabell 1. Nordprogrammets insatsområden, specifika resultat och övergripande resultat.

Insatsområde	Specifikt mål 1	Övergripande resultat 1	Specifikt mål 2	Övergripande resultat 2	Specifikt mål 3	Övergripande resultat 3
Forskning och innovation	Företagens kommersialisering förmåga av innovationer har stärkts inom regionens fokusområden	Öka andelen aktörer med innovationsverksamhet i regionen.	Aktörer inom innovationssystemet har stärkt sin förmåga att agera på den Europeiska forskningsarenan inom regionens fokusområden	Regionens aktörer ska ha fler beviljade ansökningar i EU:s innovations- och forskningsprogram, Horisont 2020.	-	-
Entreprenörskap	Ökad andel SMF ¹ med gränsöverskridande affärsmodeller	Ökad andel SMF som har gränsöverskridande affärssamarbete inom programområdets fokusområden	Ökad export bland regionens SMF	En ökad andel företag som exporterar	-	-
Kultur och miljö	Regionens kultur och kulturarv har blivit stärkt och levande Unikt mål för Sápmi Stärkt samiskt språk	Ökad kännedom om regionens kulturarv Unikt resultat för Sápmi Ökad användning	Förbättrad bevarandestatus över naturmiljöer	Bibehållen bevarandestatus över regionens naturmiljöer.	Offentliga sektorns kunskap och kompetens om grön tillväxt och resurseffektivitet har ökat i regionen.	Ökad medvetenhet i regionen om cirkulär ekonomi.

¹ SMF används synonymt med små- och medelstora företag i rapporten.

	inom den samiska befolkningen	av samiska språket i olika arenor				
Gemensam arbetsmarknad	Den gränsöverskridande rörligheten på arbetsmarknaden har ökat	Andelen förfrågningar kring arbetspendling över gränserna ska ha ökat.				
	Unikt mål för Sápmi Stärkt kompetens och kunskapsutveckling inom samiska näringar.	Unikt resultat för Sápmi Skapas fler utbildningsinsatser inom samiska näringar	-	-	-	-

2.3 Fokusområden och gränsregionala mervärden

EU:s strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt ställer krav på insatser riktade mot områden som kan leverera tydliga komparativa fördelar för programgeografien och bidrar till lokala, regionala och europeiska mervärden. Med utgångspunkt i programgeografins olika regionala utvecklingsstrategier finns i Nordprogrammet sju näringar vilka betraktas som programmets fokusområden: Tjänstenäringar inom servicesektorn, Samverkan mellan basindustri och SMF, Testverksamhet, Energi- och miljöteknik/Cleantech, Digitala tjänstenäringar, Kulturella- och kreativa näringar samt Samiska näringar. I Interreg Nord ska projekt inom samtliga insatsområden utom insatsområde 3 kunna relatera mot ett eller flera fokusområden.

Mot bakgrund av Nordprogrammets interregionala karaktär strävar programmet att uppvisa insatser med ett tydligt gränsregionalt mervärde. Exempelvis: uppbyggnad av strukturer för långsiktiga och stabila samarbeten, lärande genom överföring av metoder, modeller, data, kunskap samt idéer och visioner, lösningar på gemensamma problem som löses bättre eller snabbare genom ett gränsregionalt samarbete, skapa kritisk massa – sammanslagning av resurser för att skapa en större gemensam potential än vad som finns inom den enskilda regionen eller landet, bygga nätverk mellan lokala och regionala förvaltningar, näringsliv och forskningsinstitut, utveckling av anläggningar och kluster för gränsöverskridande forskning och innovation, gränsöverskridande integrering på arbetsmarknaden, samarbete mellan universitet och näringsliv, bygga upp gemensamma förutsättningar för att regionen kan utvecklas vidare mot ett resurseffektivt, grönt, konkurrenskraftigt och koldioxidsnålt samhälle, skapa ett gemensamt syn- och arbetssätt för att kunna bevara och skydda våra naturområden.

2.4 Beviljade projekt

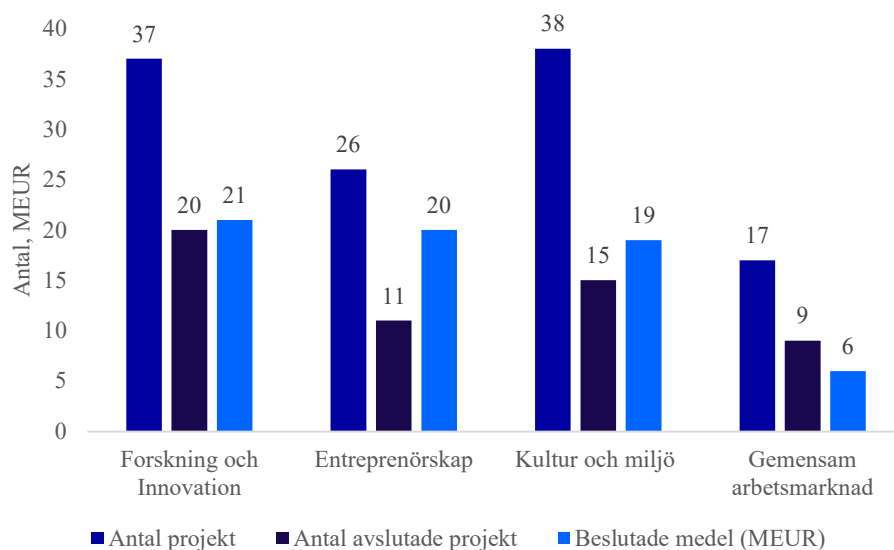
Nordprogrammet stödjer projekt med 66,1 miljoner euro ur den Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) samt norska IR-medel. Programmet har sammantaget finansierat 118 projekt. Av dessa har 67 projekt avslutats varav 15 varit förstudier:

- Insatsområdet Forskning och innovation omsluter så här långt 37 beviljade projekt varav 20 projekt är avslutade. Beviljade medel uppgår till 21,4 miljoner euro varav 18,8 miljoner euro är medel från ERUF och 2,6 miljoner euro är norska IR-medel.
- Antal projekt som beviljats medel inom insatsområdet Entreprenörskap uppgår vid tidpunkten för delutvärderingen till 26 stycken varav 11 är avslutade. Totalt har 19,9 miljoner euro beslutats fördelat på 16,9 miljoner euro från ERUF och 3 miljoner euro norska IR-medel.
- Insatsområdet Kultur och miljö har flest antal beslutade projekt 38 stycken varav 15 avslutade. Sammanlagt har beslut för 19 miljoner euro tillfallit insatsområdet där 16,5 miljoner euro är ERUF medel och 2,8 miljoner euro är norska IR-medel.

- Antalet beslutade projekt inom insatsområdet Gemensam arbetsmarknad uppgår till 17 stycken varav 9 projekt avslutats. Sammanlagt har 5,5 miljoner euro tillförts insatsområdet fördelat på 4,8 miljoner euro från ERUF och 0,7 miljoner euro från norska IR-medel.

Figur 1 illustrerar antal beviljade projekt och beslutade medel per insatsområde i Interreg Nord 2014–2020.

Figur 1. Antal beviljade projekt och beslutade medel per insatsområde i Interreg Nord 2014–2020.

2.5 Programmets organisation

2.5.1 Förvaltande myndighet och sekretariat

Länsstyrelsen Norrbotten har utsetts till Förvaltande myndighet för Nordprogrammet. Förvaltande myndighet har upprättat ett gemensamt sekretariat för att bistå den förvaltande myndigheten, styrkommittéerna och övervakningskommittén när de utför sina respektive uppgifter. Utöver det gemensamma sekretariatet finns en informationspunkt i Finland med personal i Rovaniemi vid Lapplands förbund. För det norska deltagandet finns den norska förvaltande organisationen i Tromsø vid Troms och Finnmarks fylkeskommun för delområdena Nord och Sápmi, samt för sydsamiska aktiviteter inom delområde Sápmi vid Trøndelag fylkeskommun.

2.5.2 Övervakningskommittén

Övervakningskommittén ska tillsammans med förvaltande myndighet säkerställa kvaliteten och effektiviteten i genomförandet och redovisningen av genomförandet. Finland, Sverige och Norge har i samförstånd med förvaltande myndighet inrättat en gemensam Övervakningskommitté. De deltagande länderna har kommit överens om sammansättningen av kommittéerna som består av företrädare för centrala och regionala/lokala förvaltningar, Sametingen samt näringslivets organisationer, sociala parter och övriga relevanta organisationer. Övervakningskommitténs ordförande företräder någon av medlemsstaterna. EU-kommissionen kan på eget initiativ eller på begäran av övervakningskommittén delta som rådgivare i övervakningskommitténs arbete. Förvaltande myndighet ska närvara vid övervakningskommitténs möten.

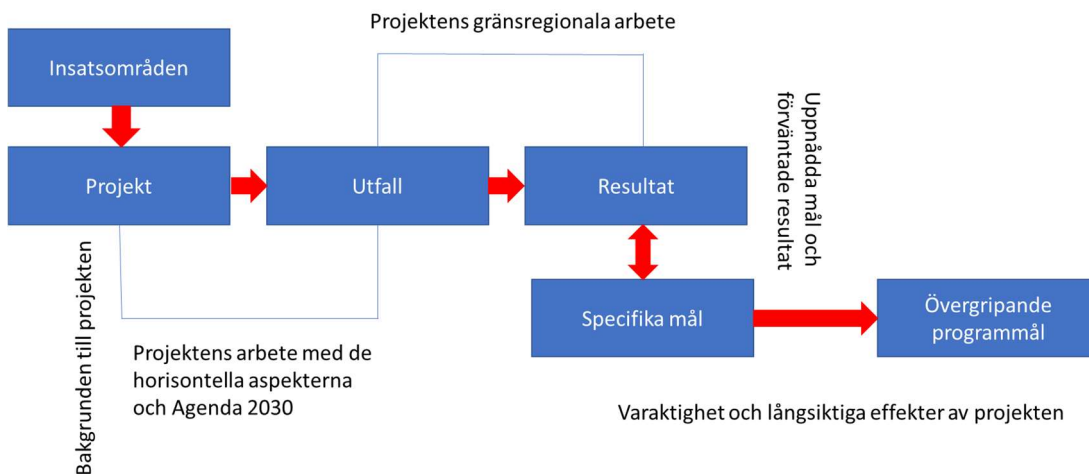
2.5.3 Styrkommittéer

Styrkommittéernas främsta uppgift är att göra prioriteringar av projekt samt granska dem mot programmets mål och prioriteringar. Styrkommittéerna ska rapportera till övervakningskommittén. Sveriges, Finlands och Norges regeringar har i samråd med de regionala myndigheter som har regionalt utvecklingsansvar och Sametingen kommit överens om att övervakningskommittén inrättar två styrkommittéer, en för delområde Nord och en för delområde Sápmi. Styrkommittéerna ska bestå av representanter från den regionala och lokala nivån i programområdet. Ordföranden ska företräda den regionala nivån.

3. Programmets måluppfyllelse och förväntade resultat

3.1 Förändringsteorin illustrerar programmets bidrag till det övergripande målet

Projekt som beviljats medel inom ramen för Interreg Nord har alla syftat till att bidra med utvecklingsinsatser som leder till resultat, som i programdokumentet presenterats som önskvärda. Resultaten relaterar i sin tur mot de specifika mål som sammantaget syftar till att bidra mot programmets övergripande mål: att förstärka programområdets konkurrenskraft- och attraktivitet genom en hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling. En översikt kring specifika mål och önskvärda resultat återfinns i Tabell 1 ovan. En förenklad förändringsteoretisk skiss presenteras tillsammans med våra utvärderingsfrågor nedan.

De delar i förändringsteorin som utvärderingen studerar rör hur programmet uppfyllt förväntade resultat och specifika mål betingat på bakgrunden till projekten, arbetet med de horisontella aspekterna och Agenda 2030, det gränsregionala arbetet och de specifika målen samt de övergripande programmålets varaktighet och långsiktighet som följd av projekten.

Innan vi går vidare och presenterar programmets måluppfyllelse och förväntade resultat, ska vi stanna upp och diskutera förhållandet mellan resultat och mål. Ett mål bestämmer resultatet samtidigt som resultatet avgör ett mål.

Ett projekt riktar in sina aktiviteter mot ett specifikt mål för att nå resultatet som projektet vill nå, medan resultaten stödjer projektet i att bestämma vilket mål som aktiviteterna ska riktas mot. Ett projekt inom insatsområdet ”Forskning och innovation” vill exempelvis verka mot det specifika målet ”Företagens kommersialiseringsförmåga av innovationer har stärkts inom regionens fokusområden”. Ett önskat resultat från projektets aktiviteter för att uppnå det specifika målet är att ”Öka andelen aktörer med innovationsverksamhet i regionen”. Mål och resultat följer således varandra men innebär inte samma sak. Att nå resultatet är nödvändigt för att nå målet, samtidigt som uppnådda resultat, inte per automatik innebär att målet blir uppfyllt.

3.2 Uppfyllandet av projektspecifika resultatmål styr projektens bidrag till det övergripande målet

Utöver specifika mål och önskvärda resultat, styr projekten också mot projektspecifika resultatmål (och utfalls-mål). Dessa projektspecifika resultatmål är relativt konkreta och syftar till styrning av projekten i önskad riktning kopplat mot det specifika målet för insatsområdet.

Sambandet (kausaliteten) mellan det specifika målen och det övergripande målet är satt av programmet. Vi antar att kausalitet också gäller mellan dessa målnivåer. Med andra ord så antar vi att om de specifika målen uppnås, så finns ett bidrag från programmet att även det övergripande programmålet uppnås.

För att verifiera projektens bidrag till programmets önskvärda resultat och specifika mål behöver utvärderingen klargöra i vilken grad som de projektspecifika resultatmålen är uppfyllda. Detta för att bedöma i vilken utsträckning som projekten bidrar till det specifika målen (som vi ovan antar leder till det övergripande programmålet) och om resultaten från projekten bidrar till insatsområdenas önskvärda resultat (något vi ovan antar relaterar till uppfyllandet av de specifika målen).

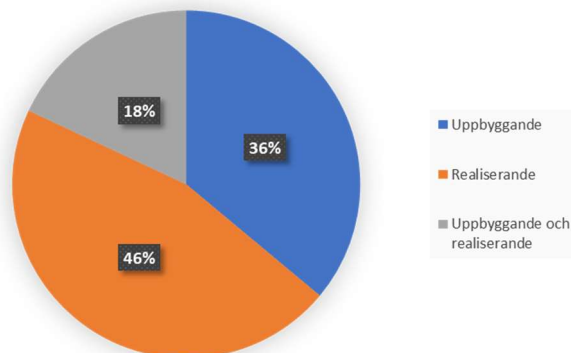
3.3 Uppbyggande och realiserande resultat

Resultatmål från Interreg Nord programmets projekt kan delas in i:

- Uppbyggande resultat, vilka syftar till att skapa förutsättningar för aktörer i programgeografin att nå de specifika målen. Exempel på uppbyggande projektspecifika resultatmål är utveckling av modeller, metoder och arbetssätt, nätverksbyggande, informationsspridning, kunskapsgenerering, utvecklade samarbeten med mera.
- Realiserande resultat, vilket innebär att insatserna i direkt anslutning till projektet genererar resultat som bidrar till de specifika målen. Exempel på realiserande projektspecifika resultatmål är ökad konkurrenskraft, fler publikationer, fler gränsregionala arbetstillfällen, involvering av personer i sakfrågor, konkreta verktyg et cetera.
- Uppbyggande och realiserande resultat, som är projektresultat som är såväl uppbyggande som realiserande till sin karaktär.

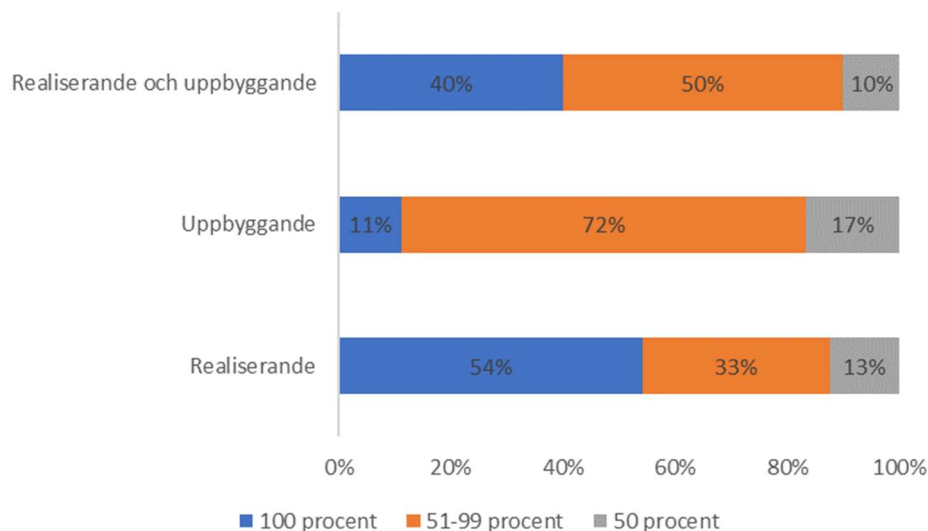
Fördelningen av specifika projektmål per typ av resultat visar att 46 procent av de specifika projektmålen har som ambition att generera realiserande resultat, 36 procent av de specifika projektmålen uppbyggande resultat och 18 procent av de specifika projektmålen såväl realiserande som uppbyggande resultat. Figur 2 illustrerar fördelning efter typ av mål.

Figur 2. Fördelning av de projektspecifika målen efter målkategori.

Vi konstaterar från Figur 2 att störst andel specifika resultatmål riktas mot ”realiserande resultat”. Det är också i den målkategorin vi hittar störst andel projekt som nått samtliga specifika resultatmål. Figur 3 är en grov kategorisering av hur projektresultaten kan sorteras mot målkategorierna. Figuren ska främst användas för att studera andel projekt som uppnått 100 procent respektive 50 procent av sina resultatmål. Av de 22 projekt som ingår i utvärderingen och målkategorin har 54 procent uppnått samtliga resultatmål. Bland de 18 projekt som betraktas som ”uppbyggande” har endast 11 procent uppnått resultatmålen. Bland de 10 projekt vilkas resultatmål är ”både uppbyggande och realiserande”, har 40 procent uppnått alla resultatmål. I den målkategori finns också störst andel projekt som bara nått hälften av resultatmålen. Skillnaden mellan målkategorier sett till andel projekt som bara nått 50 procent är dock liten. I målkategorin ”realiserade” resultatmål har 13 procent nått 50 procent av ambitionerna och för målkategorin ”uppbyggande och realiserande” är andelen 10 procent.

Figur 3. Andel projekt som uppnår 100-, 51–99- respektive 50 procent av sina specifika projektmål.

Orsaken till att projekt med realiserande resultatmål visar bättre måluppfyllelse än projekt där resultatmålen är uppbyggande, beror sannolikt på att projekten (projekten rapporterar in sin egna måluppfyllelse) har det enklare att ”se” måluppfyllelsen mot de mer konkreta målformuleringar som kännetecknar realiserande resultatmål.

3.4 Forskning och innovation

Interreg Nord vill prioritera forskning och innovation för att utveckla innovativa miljöer och mötesplatser i programgeografien. Dessa miljöer har också betydelse för att skapa en större kritisk massa av aktörer, inte minst inom programmets fokusområden. Inom insatsområdet Forskning och innovation vill vidare Nordprogrammet även bidra till ett mer samspelt gränsregionalt innovationsstödsystem som utvecklar innovationskraften i regionen.

Vår bedömning är att insatsområdets inriktning, enligt ovan, ger relevant riktning för projekt att uppnå insatsområdets specifika mål:

- F&I-SM1: Företagens kommersialiseringsförmåga av innovationer har stärkts inom regionens fokusområden.
- F&I-SM2: Aktörer inom innovationssystemet har stärkt sin förmåga att agera på den Europeiska forskningsarenan inom regionens fokusområden.

3.4.1 Måluppfyllelse för det specifika målet Företagens kommersialiseringsförmåga av innovationer har stärkts inom regionens fokusområden

De projekt som uppnått samtliga resultatmål med bäring mot F&I-SM1 kännetecknas att de bedrivit insatser tidigt i kommersialiseringskedjan. Exempelvis att:

- stärka kunskap,
- öka samverkan mellan företag,
- utveckla metoder eller
- demonstrationsversioner.

Projekt som delvis uppnått sina resultatmål, kännetecknas av insatser som ligger långt fram i kommersialiseringskedjan och/eller är av uppbyggande karaktär. Exempelvis:

- utveckla prototyper eller
- nå nya marknader och ökad lönsamhet.

Denna typ av målsättning är vanligtvis svår att fullt ut nå resultat kring. Dels beroende på att projektens resultat riktar sig mot insatser långt fram i kommersialiseringskedjan vilket gör att insatserna inte går att avläsa nu, utan först långt efter projekten avslutas. Dels för att dessa mål är svåra att rikta insatser mot, inom ramen för Interreg Nord, på grund av reglerna för statsstöd.

Från intervjuer, enkät och dokumentanalys av projekten anser vi att projekten verkat mot F&I-SM1 genom:

- produktutveckling och
- organisationsutveckling.

Projekten har haft en inriktning som syftat till att öka företagets kommersialiseringsförmåga genom innovativa sätt att bearbeta material, så att materialet kan användas på nya sätt. Eller, att projekten har stött företagets arbete med nya innovationer eller varit stödjande i pågående innovationsprocesser. Även om dessa två spår tydligt bidrar mot F&I-SM1, har projekten främst bidragit till F&I-SM1 utifrån ett akademiskt perspektiv. En utmaning som ges av denna observation är att de:

- vetenskapliga rapporter,

- doktorsavhandlingar och
- data

som genererats inom projekten, ligger sett i tid, relativt långt från målet med att stärka företagens kommersialiseringsförmåga av innovationer.

Resonemanget stöds av svaren från målgruppsenkäten. Enkätrespondenterna upplever i allmänhet att projektens aktiviteter inte alls, i liten eller endast i någon grad, bidragit till ökad kommersialiseringsförmåga av innovationer. Då enkätsvaren kompletteras med svar från projektledare för projekten framkommer en bild av att det sannolikt är tidsperspektivet som påverkar enkätrespondenternas svar. Eftersom projektens insatser i de flesta fall bidrar till kommersialiseringskedjans tidiga faser har enkätrespondenterna inte ännu upplevt någon stegförflyttning i kommersialiseringsprocessen. Vår bedömning är att det är naturligt att inga tydliga resultat kring en ökad kommersialiseringsförmåga kan utläsas redan nu från projekten. Dels verkar projekten i kommersialiseringsprocessens tidiga skeden, dels tar kommersialisering av innovationer lång tid att förverkliga vilket medför att stegförflyttningen i kommersialiseringshänseende om den sker, faller utanför tidsramen för projekttiden.

Intervjuer med projektledare, dokumentanalys och svaren från målgruppsenkäten, indikerar att programmet starkt befintliga aktörers innovationsverksamhet. I vilken mån detta är tillräckligt för att slå fast om projekten också bidragit till programmets önskvärda resultat:

- Öka andelen aktörer med innovationsverksamhet i regionen.

beror på hur det önskvärda programresultat ska tolkas. Utmaningen ligger i målformuleringen med vad som menas med ”ökad andel aktörer med innovationsverksamhet”. Ifall det förväntade resultatet:

- avser en faktisk ökning av antal verksamheter som bedriver innovationsverksamhet har programmet genom projekten inte lyckats bidra till önskat resultat,
- inrymmer en bredare tolkning av resultatformuleringen tillåts, så att en ”ökad andel” också inkluderar befintlig verksamhet som höjt sin förmåga att bedriva innovationsverksamhet, har programmet nått resultat.

På liknande sätt bedömer vi att programmet genom projektens kunskaps- och nätverksstärkande insatser på sikt kan bidra till en ökad andel aktörer med innovationsverksamhet i regionen. Detta eventuella resultat låter sig emellertid inte fångas inom ramen för vår utvärdering eftersom resultaten kan avläsas först efter att projekten avslutas.

3.4.2 Måluppfyllelse för Aktörer inom innovationssystemet har stärkt sin förmåga att agera på den Europeiska forskningsarenan inom regionens fokusområden

Gällande projekt riktade mot F&I-SM2 är två av de projekt som uppnått samtliga resultatmål av realiserande karaktär, ett av uppbyggande karaktär och ett av både uppbyggande och realiserande karaktär. Det två realiserande projekten har konkret arbetat med att öka programgeografins konkurrenskraft på den Europeiska forskningsarenan. Projekt av uppbyggande karaktär verkade främst för att slå ihop resurser bland forskningsaktörer, i syfte att skapa långvariga nordiska samfund mellan universitet eller utveckla expertis. Det projekt med resultatmål som både var uppbyggande och realiserande syftade till att attrahera nya aktörer samt att konkret stötta aktörer i ansökningar till Horisont 2020.

De projekt som delvis nått sina resultatmål är av uppbyggande karaktär och har enligt oss endast delvis lyckats med att säkerställa långsiktighet i expertsamfunden och endast delvis startat upp den forskning som var tänkt. Ett av projekten har endast nått hälften av resultatmålen. Projektet är realiserande till sin karaktär men har haft svårt med att nå fram i projektambitionen med att lämna in en eller flera Horisont 2020 ansökningar. Inte heller har projektet presterat efter sin publikationsplan vad det avser att publicera sin forskning i internationella tidskrifter.

Data från intervjuer med projektledare, målgruppsrespondenter i enkäten och dokumentanalys visar att programmets projekt bidragit till F&I-SM2 genom bland annat:

- fler- eller fördjupade kontakter mellan forskningsinstitutioner och mellan forskningsinstitutioner och näringslivet,
- publicerade vetenskapliga artiklar och
- genom att forskningen praktiskt beretts möjlighet att prövats inom företagets produktionsprocesser.

Projekten inom insatsområdet har också riktats mot Interreg Nords fokusområden om än inte fokusområdena tjänstenäringar inom servicesektorn, testverksamheter respektive kulturella och kreativa näringar.

Samlat kan vi påstå att Interreg Nord har stärkt aktörernas förmåga att verka på den Europeiska forskningsarenan. Det finns samtidigt skäl att konstatera att det önskvärda resultatet för insatsområdet:

- regionens aktörer ska ha fler beviljade ansökningar i EU:s innovations och forskningsprogram, Horisont 2020

endast delvis har uppnåtts. Vi konstaterar utifrån intervjuer att ansökningar inlämnats och vissa beviljats, men då oftast genom att parter i programgeografin varit en del av ett större nordiskt eller europeiskt konsortium. Även om detta enligt oss kan anses räcka för att anse att projektaktiviteterna bidragit till det önskvärda resultatet menar målgruppsrepresentanterna att aktiviteter inom projekten endast i liten utsträckning eller någon utsträckning bidragit till fler beviljade ansökningar inom Horisont 2020.

3.4.3 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Forskning och innovation

Vi konstaterar från samtalen med projektledare att samverkan mellan aktörer i programgeografins länder funnits sedan tidigare men att det har fördjupats och utvecklats genom programmet. I några fall har programmet bidragit till samverkan mellan nya aktörer. I de fall som programmet initierat att nya aktörer börjat samverka över gränserna bedömer vi från projektledarnas information att dessa nya samarbeten har gått enklare att utveckla i de fall projektet föregåtts av en förstudie eller att projektet är en utveckling av ett tidigare projekt.

Vår bedömning från den information som ges av projektledarna är att den gränsöverskridande samverkan haft en tyngdpunkt mot samverkan mellan svenska- och finska aktörer. Tonvikten mot samverkan inom projekten, mellan svenska- och finska aktörer, är inte unikt för projekt med syfte att öka kommersialiseringsförmågan av innovationer. Att tyngdpunkten i samarbetena finns mellan svenska och finska aktörer återfinns inom Interreg Nords samtliga insatsområden och specifika mål. Vi anser att detta i sig är en utmaning för ett gränsregionalt program som omfattar också norska regioner. Orsaken till att svensk-finsk samverkan varit mest förekommande är enligt projektledarna primärt att samverkan mellan svenska och finska aktörer traditionellt varit starkare. Att den gränsregionala samverkan som projekten speglar baseras på existerande samverkan. I de fall som norska aktörer inkluderats i projekten beror det framförallt på norska universitets expertkompetens kring för projekten viktiga frågor.

Mervärdet av den gränsregionala samverkan, beskrivs i intervjuer och enkätsvar främst vara:

- en ökad kunskapsmassa,
- vidgade nätverk och
- möjlighet till att dela resurser som exempelvis testutrustning.

Också enkätsvaren indikerar att målgruppen för projekten/programmet tycker att den gränsregionala samverkan i hög utsträckning eller i någon mening bidragit till nya gränsöverskridande innovationer. I sammanhanget ser flera av de aktörer vi talat med möjligheter att öka antalet samverkansmöjligheter med ännu fler aktörer med det kommande programmet Interreg Aurora. Samtidigt som vissa av de vi talat med menar på att programgeografin i Interreg Aurora blir så stor att det kommer krävas gedigna informationsinsatser för att visa på den samverkanspotential som den nya programgeografin erbjuder.

En återkommande utmaning med det gränsregionala samarbetena som lyfts inom flera insatsområden är skilda regler mellan länderna. Något som i vissa av projekten medfört problem med att använda samma verktyg och/eller metoder i alla länder. Detta beroende på skilda lagstiftningar mellan länderna kring vad som får göras och hur det får genomföras.

3.4.4 Insatsområdets Forskning och innovations bidrag på lång sikt

Programmet har skapat förbättrade förutsättningar till ökad kommersialiseringförmåga av innovationer och andel innovativa verksamheter i programområdet över tid. Det är däremot svårt att i nuläget, på programnivå, konstatera att så redan har skett. Mervärden i termer av:

- ökad kunskap,
- fördjupade och nya samarbeten,
- utvecklade metoder,
- samverkan kring produktionsanläggningar,
- tillförandet av data för tester för utveckling av produkter hos företag,
- stärkta kopplingar mellan näringsliv och universitet samt
- positionering av regionens forskningsinstitut på en internationell arena i termer av exempelvis Horisont 2020 ansökningar, doktorsavhandlingar, akademiska rapporter och presentationer med mera

har bidragit till att stärka såväl:

- programgeografins förutsättningar till innovativa kommersialiserbara produkter och tjänster,
- programgeografins attraktivitet för innovationsverksamheter och
- programgeografins position på den Europeiska forskningsarenan.

Samtidigt konstaterar vi från intervjuer med projektledare, målgruppsenkäten och dokumentstudien att projekten framförallt lagt resurser på innovationer i relativt tidiga skeden. Något som i hög utsträckning projekten också varit tvingade till med tanke på regelverket kring statsstöd. Möjligheten att bedöma långsiktigheten i insatserna blir därför begränsad. Det finns förvisso projekt som aktivt stöttat företag med introduceringen av nya innovationer eller projekt som konkret bidragit till att utveckla produkter genom utveckling av innovativa material i företagets produktionsprocesser. Men därifrån till att slå fast att kommersialiseringförmågan av innovationer har ökat är enligt oss fortfarande långt. På samma sätt är det svårt att i nuläget verifiera att exempelvis stärkta innovativa samarbeten som vuxit fram över gränserna, också leder till en ökad andel innovativa verksamheter över tid.

Vi reagerar också på att arbetet med kapacitetsuppbyggnad av innovationskraft som över tid kan antas förbättra möjligheterna till kvalificerade ansökningar riktade mot Europeiska forsknings- och innovationsprogram i sig är en normal del i ett forskningsinstituts verksamhet. En av projektledarna som vi pratat med understryker också att verksamheter som att bedriva forskning för publikation i vetenskapliga artiklar, skriva ansökningar till Horisont 2020, delta på internationella konferenser och utöka nätverken inom forskningsområdet är vad som dagligen ska göras vid ett universitet. Projektledaren menar att de insatser som Interreg Nord stödjer är viktigt men att enstaka projekt inte är tillräckligt. Insatserna från ett specifikt projekt måste enligt projektledaren kopplas på fortlöpande verksamheter eller kopplas an till nya projekt som tas vid. Annars skapas ingen långsiktighet från insatserna. Den samverkanskapacitet som byggts upp under projektet försvinner om samverkan och/eller projektverksamheten inte ges möjlighet att fortsatt utvecklas. Med det som utgångspunkt bedömer vi att de långsiktiga möjligheter som

Interreg Nord bidragit med för att stärka förmågan att agera på den Europeiska forskningsarenan står och faller med projektens möjlighet till att finna fortsatt finansiering för sin utveckling.

3.5 Entreprenörskap

Många av regionens SMF har små och begränsade resurser för att skapa en hållbar konkurrensfördel. Insatsområdet ”Entreprenörskap” syftar till att bidra till ett långsiktigt och konkurrenskraftigt näringsliv med hållbar tillväxt i fokus. Genom att prioritera insatsområdet entreprenörskap kan programgeografins resurser optimeras för att utveckla konkurrenskraftiga och internationella företag.

Vår bedömning är att insatsområdets inriktning, enligt ovan, ger relevant riktning för projekt att uppnå insatsområdets specifika mål:

- E-SM1: Ökad andel SMF med gränsöverskridande affärsmodeller.
- E-SM2: Ökad export bland regionens små- och medelstora företag.

3.5.1 Måluppfyllelse för Ökad andel SMF med gränsöverskridande affärsmodeller

Det ena av de två projekt som uppnått samtliga resultatmål med bäring mot E-SM1 är av realiserande karaktär medan det andra projektet är av uppbyggande karaktär. Kännetecknande för det realiserande projektet är att det bidragit med:

- stärkt kunskap om innovationsprocesser,
- implementering av innovationsprocessen i företag,
- etablera kommersiell samverkan mellan företag i regioner, i programgeografen.

Det projekt som är av uppbyggande karaktär hade som ambition att:

- ta fram en genomförbarhetsstudie för en investeringsplattform, som i sin tur stöttar SMF för gränsöverskridande affärsverksamhet.

Övriga projekt med bäring mot E-SM1 och som delvis nått sina projektresultat har haft som syften att:

- utveckla verktyg och metoder som små- och medelstora företag kan använda för att skapa Europeiskt gränsöverskridande samarbeten,
- stärka det gränsregionala samarbetet liksom
- öka kännedomen om regionala likheter och skillnader i industriell struktur och affärskultur, stärka samarbetet mellan SMF, bidra till affärssupport för SMF och kluster,
- studera, utvärdera, och visa på möjligheterna inom projektets sakområde för den entreprenöriella utvecklingen inom området.

Gemensamt för samtliga projekt i utvärderingen är enligt vår bedömning baserat på intervjuer med projektledare, målgruppsrepresentanter och dokumentstudier att de bidragit till måluppfyllelsen av E-SM1 genom att:

- flera affärsmodeller tagits fram som också implementerats i företagen,
- nya eller fördjupade kontakter utvecklats mellan företagen.

Vi anser också utifrån utvärderingsdata att projektresultaten bidrar till det önskvärda resultatet för E-SM1:

- en ökad andel små- och medelstora företag som har gränsöverskridande affärssamarbeten.

Det är tydligt att projekten på ett positivt sätt:

- bidragit med affärsstödsmodeller och arbetsmetoder,
- bidragit till nya kunder eller samarbetskontakter för företagen,
- vidgat företagens marknader såväl geografiskt som till nya målgrupper och samordnat myndighetsinformation från programgeografen till små- och medelstora företag och
- bidragit med ökad kunskap och stärkta nätverk.

Däremot visar data från utvärderingen att det endast finns en låg påverkan gällande förbättrad affärs-och/eller verksamhetsutveckling och stärkt strategisk förmåga från projekten. Detta tillsammans med att projektledarna ser osäkerhet i hur de nätverk som skapats inom projektet fortsatt ska förvaltas och hur frågor kring var all kunskap upparbetade i projektresultaten kommer samlas efter att projektet tagit slut, ifall ingen ny huvudman för resultaten anmäler sig.

3.5.2 Måluppfyllelse för Ökad export bland regionens små- och medelstora företag

Det finns tre projekt i utvärderingen som verkat mot E-SM2. Dock saknas slutrapportering från det ena, vilket gör att vår bedömning kring måluppfyllelse baseras på två projekt.

Båda dessa projekt verkar såväl realiserande som uppbyggande. Ett av projekten arbetar realiserande genom att förekomsten av regionens filmer har visats på internationella filmfestivaler. Något som kan ses som export. Samtidigt har en del av filmerna fört fram regionala produkter, vilket kan antas vara uppbyggande för export. Dock har projektet endast delvis lyckats med att få fram tydliga processer och verksamhetsmodeller för att använda så kallad AV-produktion inom regional marknadsföring vilket medför att måluppfyllelsen för projektet minskar. Det andra projektet har syftat till att utveckla gränsöverskridande nätverk både i Norden och i Europa. Projektet har även verkat för nya förbindelser i form av flyg under projektiden, något projektet lobbade för men som inte direkt kan ses som ett resultat av projektet i sig. Projektet har däremot endast delvis uppnått gränsöverskridande samarbete, förändrade turisttrender och att utveckla lönsam turtrafik mellan målmarknadsområden och området.

Även om vi bedömer att projektet och därigenom programmet har potential att öka exporten bland regionens SMF så är E-SM2 svår att utvärdera. Anledningen är att målformuleringen är svårfångad. Dels för att det inom projekten inte finns några indikatorer som fångar just exportvolymerna. Dels för att avgränsning till att det är just projektets aktiviteter som bidragit till exportökningen är svår att göra. Ytterligare en svårighet är som vi nämner i inledningen av stycket att företagens eventuella förändring av exportvolymerna, i tid inträffar först efter att projekten avslutats.

Det önskvärda resultatet för E-SM2 är per definition en direkt förutsättning för att E-SM2 ska uppnås. Det önskvärda resultatet:

- ökad andel företag som exporterar

De två projekt som inkluderas i delutvärderingen verkar för en starkt filmexport och attraktion av besökare till programgeografen. De branscher som projekten inriktar sig mot är relativt avgränsade i tematik. Branscherna är också enligt oss branscher som naturligt har en internationell potential. Utifrån de data vi studerat så är vår bedömning att den tematiska avgränsningen och den tydliga internationella potentialen har varit positiv för programmetns önskade resultat. Vi upplever att projekten har kunnat samla intressenter och paketera aktiviteter mot målet på ett effektivt sätt. Detta konstaterande ligger väl i linje med vad vi har kunnat se i andra utvärderingar för andra programområden. Att en tydlig tematisk avgränsning och en tydlighet i målet bidrar till förutsättningar för starka resultat. Det är å andra sidan för tidigt att dra alltför stora slutsatser i vilken grad som programmet bidragit till en ökad andel företag som exporterar. I vilken utsträckning som filmindustrins- och besöksnäringens synliggörande

har påverkat intresset för programgeografin och vilken betydelse som synliggörandet har för regionens export kommer kunna utläsas först efter hand.

3.5.3 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Entreprenörskap

I likhet med bidraget till andra specifika mål anser projektledarna inom E-SM1 och E-SM2 att programmet bidragit till ett gränsöverskridande mervärde. Inte minst genom:

- breddade marknader,
- ökad kunskap och
- nya affärskontakter,
- ökad samsyn kring marknadsföringsfrågor av programgeografi och
- upplevelsen av att insatserna från programmet varit nödvändiga för att kompensera exportutveckling i en programgeografi som kännetecknas av stora avstånd och på många håll begränsade befolkningsvolymerna.

Mer specifikt återkommer de projektledare vi har talat med till att programmet möjliggjort för företagen att antingen inte känna till varandra alternativt se varandra som konkurrenter, till att nu vara samarbetspartners. Projektledarna menar också att programmet varit helt nödvändigt för att de SMF som varit verksamma inom projekten och som har begränsade resurser och kunskaper, att överhuvudtaget kunna inleda gränsöverskridande affärer.

3.5.4 Insatsområdets Entreprenörskaps bidrag på lång sikt

Som i övriga delar av Interreg Nord anser projektledare och målgruppsrepresentanter att resultaten från programmet står och faller med den långsiktiga ansvarsfrågan gällande projektens resultat. Projektledarna menar att aktörerna inom projekten har påbörjat delningen mellan varandra av den kunskapspotential som är nödvändig för ett dynamiskt näringsliv i regionen. Att metoder och verktyg om affärsmodeller som projekten tagit fram fortsatt behöver utvecklas men att risken är påtaglig att ingen tar ansvar för det efter projektens slut. Projektledarna menar att det blir ett ”tomtebloss-tänk” i utveckling då mycket goda nätverk, workshop och forum byggs upp under ett projekt, men att dessa kunskapsstrukturer försvinner så snart projektet tar slut.

För att det ska bli en fortsättning på den utveckling som programmet satt igång krävs enligt projektledarna att finansierare i termer av projektägare och projektsamarbetspartners tar ett ansvar. Enligt projektledarna gäller finansierarnas ansvar inte endast den fortsatta samordningen av träffar för företag. Projektledarna menar att det i högsta grad också gäller hur kunskap om metoder och verktyg lagras och fortsättningsvis tillgängliggörs.

3.6 Kultur- och miljö

Med utgångspunkt i programområdets kultur och miljö syftar insatsområdet att optimera potentiella mervärden där fler får möjlighet att ta del av regionens rika kultur och kulturarv. Ambitionen med insatsområdet ”Kultur- och miljö” är att gemensamt arbeta för att öka användningen av det samiska språket; bevara och återställa regionens naturområden; verka för att levandegöra regionens kultur och kulturarv samt arbeta fram gemensamma lösningar för grön tillväxt och resurseffektivitet.

Vår bedömning är att insatsområdets inriktning, enligt ovan, ger relevant riktning för projekt att uppnå insatsområdets specifika mål:

- KM-SM1: Regionens kultur och kulturarv har blivit stärkt och levande.
- KM-SM2: Stärkt samiskt språk inom den samiska befolkningen.
- KM-SM3: Förbättrad bevarandestatus över naturmiljöer.

- KM-SM4: Offentliga sektorns kunskap och kompetens om grön tillväxt och resurseffektivitet har ökat i regionen.

Inom insatsområdet finns fyra specifika mål. Dubbelt så många mål som i de övriga insatsområdena. För att öka översikten kring hur programmet påverkat de specifika målen inom insatsområdet har vi precis som i delrapporten valt att presentera samtliga specifika mål samlat under samma avsnitt.

3.6.1 Måluppfyllelse av de specifika målen inom Kultur och miljö

11 av 17 projekt i utvärderingen och inom insatsområdet Kultur och miljö är realiserande till sin karaktär. Dessa projekt, om än inte alla, är också de projekt inom insatsområdet som uppfyllt samtliga projektspecifika mål. Bland de realiserande projektmålen finns också insatsområdets enda projekt som endast uppfyllt hälften av projektmålen. Det är emellertid svårt att verifiera vad orsakerna för denna begränsade måluppfyllelse varit. Detta eftersom det till vissa delar finns brister i projektets resultatredovisning.

Övriga projekt har dock alla bidragit i hög utsträckning mot insatsområdets specifika mål. Projekt riktade mot KM-SM1 och KM-SM2 är projekt som arbetet mot mycket konkreta projektmål. Projekt som verkat mot KM-SM3 har istället varit beroende av andra aktörers bidrag för att uppnå sina mål. Detta medför en osäkerhet i bidraget till de specifika projektmålen då måluppfyllelsen blir beroende av andra aktörers ambitioner att säkerställa exempelvis implementering av kunskap, metoder och verktyg från projekten. Exempelvis visas det genom god måluppfyllelse genom konkreta projektmål såsom upprättande av handlingsplaner för olika frågor men sämre måluppfyllelse vad det gäller utfall och resultat av dessa planer. Något som givetvis kan beror på att sådana utfall och resultat först inträffar efter projektidens slut.

Projekt med verksamhet mot det specifika målet ”Offentliga sektorns kunskap och kompetens om grön tillväxt och resurseffektivitet har ökat i regionen” har förvisso kunnat uppvisa konkret måluppfyllelse genom en ökad kunskap bland offentliga aktörer om grön tillväxt och resurseffektivitet som möjliggjorts genom projektens framtagande av underlag, seminarier, möten och så vidare. Vi anser emellertid att målformuleringen är relativt svag för att tjänstgöra i ett omställningsarbete. Vi menar att en målformulering som ställer större krav på offentlig sektors omställningsarbete också måste kunna visa på hur offentlig sektor implementerat kunskapen.

Interreg programmet har genom projekten verkat för de önskvärda resultaten:

- ökad kännedom om regionens kulturarv,
- ökad användning av det samiska språket i olika arenor,
- bibehållen bevarandestatus över regionens naturmiljöer och
- ökad medvetenhet i regionen om cirkulär ekonomi.

Från samtal med projektledare, målgruppsenkäten och dokumentstudien konstaterar vi att bidraget till de önskade resultaten varit tydligt för vissa resultatmål inom Kultur och miljö, beroende på att projekten visat upp:

- mycket direkta och avgränsade inriktningar gällande det önskade resultatet Ökad kännedom om regionens kulturarv och
- närheten till individer (som målgrupp) vad det avser det önskade resultatet om en ”Ökad användning av samiska språket”.

Här finns en skillnad mot projekt som riktas mot de önskade resultaten ”Förbättrade bevarandestatus över naturmiljöer” och ”Ökad medvetenhet i regionen om cirkulär ekonomi”. Dessa projekt är i större utsträckning:

- insamlade och kunskapsuppbyggande inom ramen för det önskade resultatet ”Förbättrad bevarandestatus över naturmiljöer” vilket gör resultaten i närtid svårare att konkret synliggöra och att, .

- resultatens förverkligande sett till det önskade resultatet ”Ökad medvetenhet i regionen om cirkulär ekonomi” blir beroende av hur kunskapen säkerställs av aktörer utanför projekten.

3.6.2 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Kultur och miljö

Bevarande av kultur- och kulturarv och kulturmiljöer är per definition gränsöverskridande. Projekt riktat mot Sápmi är det definitivt, eftersom Sápmi inte följer administrativa landgränser. Projekt inom det specifika målet ”Offentliga sektorns kunskap och kompetens om grön tillväxt och resurseffektivitet har ökat i regionen” skiljer sig tematiskt på så sätt från övriga specifika mål inom insatsområdet. Här handlar tematiken mer om hur organisationer ska samordna gränsöverskridande effektivitet och utveckling mellan sig. Dessa frågor påverkas eller har inte påverkats av långvarig traditioner eller ekologiska system på samma sätt som inom insatsområdet övriga specifika mål. Utifrån intervjuer med projektledare, målgruppsenkäter och projektdokumentation kan vi konstatera att insatserna dock bidragit till en samlad kunskap också inom KM-SM4 som gränsöverskridande distribuerats till aktörer inom programområdet.

3.6.3 Programmets bidrag på lång sikt sett till Kultur och miljö

Insatser inom Kultur och miljö uppvisar en mängd olika inriktningar. Insatsområdets inriktning är mer varierat än andra insatsområden. Dock finns tydliga likheter med övriga insatsområden gällande behovet av inflytande för projektens långsiktighet. För projekt inom Kultur och miljö är detta tydligt genom skillnaden huruvida projekten har direkt eller indirekt inflytande på den långsiktiga utvecklingen. Projekt inriktade mot de specifika målen KM-SM1 och KM-SM2 har betydligt större möjlighet att direkt påverka sina målgrupper av individer, än projekt riktade mot de specifika målen KM-SM3 och KM-SM4. Dessa specifika mål tvingas i större utsträckning förlita sig på beslut av offentliga aktörer. Vi anser att den direkta effekten av att kunna påverka förändringsarbetet är viktigt för att nå resultat på lång sikt. Med det avser vi inte att insatser inom de indirekt påverkbara specifika målen ej ger utfall på långsikt. Osäkerheten om bidragets utfall på sikt är dock större då de kan påverkas av fler externa faktorer.

3.7 Gemensam arbetsmarknad

Insatsområdet vill främja sysselsättningen och arbetskraftens rörlighet över gränserna. Genom fler gränsöverskridande samarbeten ges förutsättning till en ökad tillgång till kunskap och olika kompetenser inom fler områden och branscher, likväl som nya eller utökade nätverk för att främja en större kritisk massa. En ökad arbetsmarknad bidrar också till en utvidgad och mer diversifierad arbetsmarknad vilket bidrar till ökade möjligheter för såväl offentliga och privata arbetsmarknadsaktörer som för arbetskraften.

Vår bedömning är att insatsområdets inriktning, enligt ovan, ger relevant riktning för projekt att uppnå insatsområdets specifika mål:

- GA-SM1: Den gränsöverskridande rörligheten på arbetsmarknaden har ökat.
- GA-SM2: Stärkt kompetens och kunskapsutveckling inom samiska näringar.

3.7.1 Måluppfyllelse för Den gränsöverskridande rörligheten på arbetsmarknaden har ökat

Av de fyra projekt som ingår i utvärderingen av GA-SM1 är tre av uppbyggande karaktär och en av realiserande karaktär. Inget av projekten når samtliga sina projektmål. Hälften av projekten endast hälften av projektmålen. Båda dessa inom den uppbyggande målkategorin. För projekt som bidrar till GA-SM1 kommer insatserna att kunna avläsas först efter projektens slut. Detta är delvis svaret på att projekten har svårt att redovisa en 100-procentig måluppfyllelse. Från målgruppsenkäten konstaterar vi vidare att respondenterna tror att projekten över tid har bidragit till att främja alternativt utveckla förutsättningar för en ökad gränsöverskridande rörlighet på arbetsmarknaden. Något som på sikt kan antas också öka rörligheten.

Utredningsdata pekar på att de fyra projekt som studeras kompletterar varandra bra. Sammantaget bidrar projekten till en rad resultat som främjar GA-SM1. Exempelvis:

- kartläggning av regelverk och kompetenser för en samlad bild av ländernas lagkrav och branschkrav vid anställning av arbetskraft från annat land,
- former för samarbeten kring gränsregional pendling som inte tidigare existerat,
- en utvecklad coachingmodell för att stödja potentiella anställda till att ha färdigheter och mod att förstå möjligheten med att arbeta i ett annat land,
- öka den akademiska rörligheten mellan gränserna och samverkan mellan akademi och arbetsgivare i programgeografin.

Ett av projekten riktar sig övergripande kring de utmaningar som formellt kan finnas för att arbeta i ett annat land inom programgeografin. Ett annat mot individer. Det tredje mot arbetsgivare. Det fjärde projektet ser till förbättrade möjligheter för akademiker. Både vad det gäller den akademiska rörligheten som akademins samverkan med arbetsgivare i regionen. Återigen upplever ifrån intervjuer med projektledare att det för detta insatsområde i likhet med andra var enklare att få intresse bland målgrupperna för projekt som är individnära. Detta beror sannolikt på känslan av närhet mellan aktivitet och den personliga möjligheten som projektet ger.

3.7.2 Måluppfyllelse för Stärkt kompetens och kunskapsutveckling inom samiska näringar

I delutvärderingen ingår tre projekt där två av dessa är realiserande och ett är uppbyggande. Ett av de realiserande projekten har uppnått samtliga sina projektmål. För alla tre projekt är den huvudsakliga inriktningen framtagande av dialog- respektive verksamhetsmodeller, nätverk och förbättrade samverkansformer.

De önskade resultatet för GA-SM2:

- fler utbildningsinsatser inom samiska näringar

anser vi att Interreg Nord genom projekten bidrar till. Dock ska konstateras att vi endast har fullständig information om ett av projekten, då de två sedan delutvärderingen tillkommande projekten inte ännu lämnat sina slutrapporter. Vi kan emellertid konstatera att dialogmodeller och utvecklat läromaterial riktat mot samiska frågor har genererats inom projekten.

3.7.3 Programmets gränsöverskridande mervärde sett till Gemensam arbetsmarknad

I likhet med flera andra projekt riktade mot andra specifika mål inom Interreg Nord kommer utfallen från projektens insatser för den gemensamma arbetsmarknaden kunna mätas först senare. Inriktningen inom projekten kring ökad kunskap om utmaningar som måste överbryggas för att gränspendling ska underlättas, coaching modeller utvecklas och stärkt samverkan mellan arbetsgivare och mellan arbetsgivare och akademi stärkas tar tid.

Målgruppsrepresentanter från de två projekt som besvarat enkäten är inne på samma linje. Svaren är något mer positiva gällande i vilken utsträckning som projektets aktiviteter bidragit till att främja eller utveckla gränsöverskridande lösningar för sysselsättning och arbetskraftens rörlighet, än svaren på i vilken utsträckning projektets aktiviteter bidragit till att öka den gränsöverskridande rörligheten på arbetsmarknaden respektive i vilken utsträckning som projektets aktiviteter bidragit till att öka andelen förfrågningar kring arbetspendling över gränserna.

3.7.4 Programmets bidrag på lång sikt sett Gemensam arbetsmarknad

Inom området Gemensam arbetsmarknad är den centrala utmaningen sett till långsiktighet att projektens resultat försvinner efter projektslut. Vi upplever från samtal med projektledare men också målgruppsrepresentanter att det finns oro för vad som händer med förvaltningen och vidareutvecklingen av de dialogmodeller, utbildningsmaterial med mera då projekten tar slut. Som för övriga insatsområden så är projektresultaten beroende av att nya projekt tas vid eller att de utbildningsformat och dylikt ges plats i den ordinarie utbildningen hos läroinstanser.

3.8 Programmets arbete med de horisontella aspekterna och Agenda 2030

Vi upplever i samtalen med projektledarna att de horisontella aspekterna, mångfald, jämställdhet, jämlikhet och miljö varit rätt nedtonat i genomförandet av Interreg Nords projekt. Projektledarna har kännedom om projekten men så länge inte aspekterna är en central del av projektgenomförandet så upplever vi att aspekterna inte använts som en hävstång för en hållbar utveckling. Det är främst i projekt som rör miljö som miljöaspekten lyfts fram i olika sammanhang. Framförallt inom insatsområdet Kultur och miljö. Frågor som rör jämställdhet och jämlikhet berörs i insatser som rör individnära projekt. Till exempel projekt inom insatsområdet Gemensam arbetsmarknad. I övrigt är vår bedömning i dialogen med projektledare att de horisontella aspekterna har beaktats på ett projektorganisatorisk sätt. Genom att säkerställa att resor inom projektet sker miljövänligt och att tillsättandet av styrgruppsrepresentanter sker utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Möjligheterna att tänka mångfald menar flera projektledare varit problematiskt sett till ett relativt begränsat antal utrikesfödda i programgeografien.

Gällande Agenda 2030 ser vi framför oss att de globala målen blir enklare för projekten att förhålla sig till vid kommande projekt inom Interreg Aurora. I vår utvärdering och i dialogen med projektledare har anpassningen till Agenda 2030 varit en efter konstruktion. Eftersom Agenda 2030 inte ska ses som ett sorteringsverktyg utan som en riktning att arbeta efter ser vi inte att de svar vi får från utvärderingen kring Agenda 2030 fyller en funktion. Vi konstaterar att det givetvis går att sortera in projektens resultat mot Agenda 2030 målen men att det blir en sortering i efterhand och där projektledarna tydligt gjort klart att de inte haft Agenda 2030 i tankarna när projekten genomförts.

3.9 Programmets inriktning mot fokusområdena

Från samtalen med projektledarna och målgruppsenkätens respondenter konstaterar vi att inriktning mot programgeografins fokusområden har haft en undanskymd roll. Det är egentligen endast i de fall som projekten råkat sammanfalla med fokusområdena som fokusområdena varit kända bland projektledarna. Detta ser vi som utvecklingsbart. Inte minst inför genomförandet av Interreg Aurora där smart specialiseringsområden (läs fokusområden) kommer bli allt mer central i genomförandet av insatser inom ramen för EU:s sammanhållningspolitik. Vi ser från utvärderingen att ju mer avgränsade projekten är i tematik och målgrupper desto större är deras måluppfyllelse. Att här fortsättningsvis använda fokusområden för utlysningar och inriktning för projekten ser vi som något positivt.

3.10 Covid-19 pandemins påverkan på programmet

Den stora förändringen för Interreg Nord som covid-19 bidragit till är att pandemin resulterat i förlängda projekt. Detta har medfört att många även välplanerade projekt har haft utmaningar i att uppnå projektmålen under projektiden. En observation av det är att måluppfyllelsen för vissa av projektmålen sannolikt skulle varit starkare utan covid-19 pandemin.

Projektledare menar att projektens anpassningsförmåga har satts på prov till följd av covid-19. Att snabba förändringar i projektmiljö – särskilt vad kommer till projekten som på ett eller annat sätt relaterar till besöksnäringen har påverkats.

En del projektledare som intervjuats har också nämnt att projektmål kring nätverkande inte har kunnat uppfyllas på samma sätt i en digital projektmiljö som projekten på grund av covid-19 fått gå över till. Samtidigt menar projektledarna att den snabba digitaliseringen inte enbart fört med sig negativa effekter. Exempelvis har konserter som ursprungligen skulle ha haft publik fysiskt på plats slutligen uppnått en större publik än de beräknat i och med att evenemanget var digitalt.

4. Slututvärderingens slutsatser

Slututvärderingen av Interreg Nords resultat- och måluppfyllnad baseras på information från 39 projekt som avslutats fram till april 2020 och därtill 19 projekt som avslutats fram till december 2021. Eftersom det stora antalet projekt har redovisats i delutvärderingen av programmet så har tillkommande 19 projekt framförallt verifierat delutvärderingens resultat. Vi upplever från utvärderingen av dessa 19 projekt att inget av delrapporteringens slutsatser behöver, eller kan ändras. De tillkommande projekten styrker delrapportens resultat.

Interreg Nord är ett program som under 2014–2020 på ett bra sätt visat nyttan av interregionala program. Programmet är enligt oss initiativtagare för gränsregionala utvecklingsinsatser och bärare av ambitionen om en starkare gemensam nordlig region. Vi anser att de projekt som ingått i slututvärderingen har varit genomtänkta och att bakgrunden relaterar till Interreg Nords program mål likväl det specifika målet för projektets aktuella insatsområde.

Projekt som har realiserande inslag anser vi utifrån utvärderingens resultat har en starkare måluppfyllnad än projekt som är uppbyggande till sin karaktär. En förklaring till det kan vara att de uppbyggande projekten i större utsträckning än de realiserande projekten visar resultat förs efter att projekttiden är slut. Något som påverkar måluppfyllelsen i närtid även om betydelsen från dessa projekt för programgeografins utveckling fortfarande är viktig.

Det gränsregionala mervärdet har självklart stått i fokus för insatserna. Dessa är själva syftet med de interregionala programmen. Vi kan dock konstatera att samverkansformerna i högre utsträckning funnits bland svensk-finska aktörer än svensk-norska eller svensk-finsk-norska aktörer. En förklaring kan vara att kontakterna traditionellt anses vara mer utarbetade mellan finska och svenska aktörer. Detta resonemang stärks av att vi konstaterar att projekten i allmänhet framförallt söker sig till tidigare samverkanspartners. Detta är genomgående oavsett insatsområde. En utmaning med att fortsatt arbeta med tidigare partners är att eventuella inlåsnings effekter kan uppstå. Undantaget att de kan ha påverkat färre norska aktörer i projekten har vi inget annat från utvärderingsresultaten som visar på att så skulle vara fallet.

Trots att vi anser att Interreg Nord bör ses som ett bra program sett till sitt genomförande känner vi viss oro för vad som händer med den utvecklingskraft programmet byggt upp. Den centrala utmaningen för samtliga projekt ledare vi talat med inom samtliga insatsområden, har varit bristen på en tydlig exit-strategi. Det vill säga att det finns en otydlighet i vem som fortsättningsvis avser att förvalta projektresultaten och på vilket sätt. Detta blir oss begränsande för hur väl resultaten från Interreg Nord kan anses bidra till långsiktig utveckling i regionen.

Vi tror därför att det är viktigt inför kommande Interreg Aurora att projekt som finansieras inom programmet ska tydliggöra sina tankar på hur projektens resultat kommer förvaltas efter projekttidens slut. Vi bedömer vidare att det är viktigt att på ett tidigt stadium beakta att Interreg Aurora sett till sin geografi är ett mycket större program än Interreg Nord. Sett till ovanstående reflektioner kring att aktörer primärt arbetar med aktörer man tidigare arbetat med, är observationen relevant för att möjliggöra att Interreg Aurora skapar samarbeten över hela den nya programgeografien. Inte att Botnia Atlanticprogrammet och Nordprogrammet blir två av varandra oberoende program under ett gemensamt programnamn.

Vi återupprepar nedan de slutsatser vi presenterade i delutvärderingen då dessa slutsatser verifierats utan tillägg i ovanstående slutrapport.

4.1 Ökad kunskap och förstärkt nätverkande kännetecknar programmet

Interreg Nords projektportfölj visar på en bredd av inriktningar. Trots det konstaterar utvärderingen att programmet centrala bidrag ser lika ut, oavsett vilket specifikt mål som studeras. Återkommande observationer i vår dokumentanalys av projektdata, samtal med projektledare och enkätsvar visar att:

- ökad kunskap och
- förstärkt nätverkande

är återkommande bidrag oavsett vilket specifikt mål som studeras.

Vi anser att resultaten inte är oväntade mot bakgrund av inriktningen på projektens aktiviteter. Sett till samtliga projekt i utvärderingen är inriktning mot att arrangera mötesplatser och genomföra nätverksaktiviteter de mest frekventa. Därefter följer kunskapsutveckling och kunskapshöjande insatser. På tredje plats finns framtagande av nya metoder och modeller.

4.2 Programmet har presterat mot de önskvärda resultaten och de specifika målen men det finns osäkerhet kring hur förverkligandet av målen ska ske

Vår tolkning av Interreg Nord vid tidpunkten för delutvärderingen är att programmet presterat mot de önskvärda resultaten och de specifika målen. Programmets tyngdpunkt mot insatser som stärker kunskap och nätverkande bidrar emellertid till att förverkligandet av programmets övergripande mål: att förstärka programområdets konkurrenskraft- och attraktivitet genom en hållbar ekonomisk, social och miljömässig utveckling överläts till aktörer utanför programmets direkta kontroll.

Vi konstaterar också att målgruppen för projekten överlag ansett att resultat som ökad produktion och försäljning, affärs- och/eller verksamhetsutveckling, ökad konkurrenskraft och tillväxt samt ökad sysselsättning inte varit relevanta för deras organisationer. Vi är funder samma kring hur inställningen kommer slå mot programmet överlag. Vår bedömning är att inställningen understryker att insatserna i programmet satt igång en rörelse mot en starkare hållbar tillväxt genom ökad kunskap och förstärkt nätverkande, men att resultaten inte ännu implementerats i organisationerna. Detta i sin tur indikerar vikten av att projektens resultat i termer av nätverk och kunskapsmassa, modeller och verktyg, fördjupade relationer mellan individer och mellan organisationer ges möjlighet att framöver implementeras i programgeografin. Här finns emellertid överlag inga- eller endast vaga tankar bland projektrepresentanterna kring hur det ska gå till.

4.3 Tematik och avgränsning framgångsrikt för att synliggöra resultaten

Vi upplever att projekt som haft tydlig tematik och möjliggjort en direkt påverkan på de specifika målen haft enklare att visa på resultat än projekt som varit breda och där resultaten ligger längre fram i tid. Åtminstone har den första gruppen av projekt haft enklare att redovisa resultat för sina insatser. Detta är i sig inte konstigt men väl värt att ta med sig in i framtida bedömningar av krav som bör ställas på projekten eller förväntningarna på projekten.

Vår bedömning är att projekt inom det specifika målet ”Regionens kultur och kulturarv har blivit stärkt och levande” inkluderar flera välavgränsade projekt med direkta insatser som bidrar mot det specifika målet. Inom det specifika målet ”Företagens kommersialiseringsförmåga av innovationer har stärkts inom regionens fokusområden” finns i motsats flera breda projekt där bidraget till det specifika målet först kommer kunna utläsas långt efter projektidens slut.

Utvärderingen kan också konstatera att projekt oavsett tematiskt område som föregåtts av en förstudie haft enklare att nå en effektiv avgränsning i projektets genomförande. Dessa projekt har därigenom haft bättre möjligheter att nå konkretion i vad projektet vill uppnå.

4.4 Fokusområdena upplevs nedtonat i programmet

EU:s strategi för smart, hållbar och inkluderande tillväxt ställer krav på insatser riktade mot områden som kan leverera tydliga komparativa fördelar för programgeografin och bidra till lokala, regionala och europeiska mervärden.

Utvärderingen visar att de sju näringar vilka i Interreg Nord motsvarar EU:s krav mot riktade områden inte har slagit igenom på det sätt som vi initialt förväntat oss. Projektledarna har i många fall varit sökande i svaren kring vilka områden som deras verksamheter vänt sig mot. Målgruppsenkäten indikerar också att respondenterna upplever att projektet inriktats mot andra områden än de sju fokusområdena. Tjänstenäringar följt av samverkan mellan basindustri och små och medelstora företag är de fokusområden som varit återkommande i utvärderingens analys.

Förklaringen till att projektledare och målgrupper varit sökande kring vilka fokusområden som projekten riktas mot, är att fokusområdena snarare utgjort en sorterande funktion för beredning och beslut om projekten, än att vara en styrande funktion för projektens genomförande. Vi upplever att arbetet med eventuella fokusområden i kommande program behöver utvecklas till att bli mer styrande i projektens genomförande, ifall fokusområdena ska användas som en del i arbetet med att stärka programgeografins smart specialisering. Något vi från Interreg Nords programdokument bedömer att fokusområdena syftar till.

4.5 Hållbarhetsaspekterna är långt ifrån tydliga i genomförandet

Utvärderingen visar att hållbarhetsaspekterna i genomförandet av projekten långt ifrån varit styrande i verksamheternas utformning. Visserligen har jämställdhet, mångfald och miljö beaktas i organiseringen av projektet. Vi upplever dock inte som att hållbarhetsaspekterna haft en styrande roll annat än i projekt – företrädesvis miljöinriktade projekt – som verkat för något av hållbarhetsaspekterna i sina syften.

4.6 Processyn viktigt för långsiktigheten

En återkommande synpunkt i delutvärderingen är osäkerheten kring hur resultaten från programmet kommer nå fäste över tid. Projektledarna återkommer till behovet av tydlighet från finansörerna kring vad som ska hända med resultaten när projektet tar slut. Vi tolkar att de projekt som ser sig själva som en del i en längre process har bättre möjlighet till långsiktighet relativt projekt som verkar isolerat i sin omgivning. De projekt som är en del av en process har en verksamhetsutvecklande fördel då projektet ofta ses som en del av någonting mer. Vi kan konstatera att det i delutvärderingen förekommer sådana processorienterade projekt. Samtidigt är dessa projekt spridda över samtliga tematiska områden så det går inte att verifiera ifall ett insatsområde har attraherat mer processinriktade projekt än ett annat.

4.7 Gränsregionala mervärden påtagligt i programmet

Det centrala mervärdet från Interreg Nord har varit att stärka den kritiska massan. Primärt kring kunskapsutveckling och nätverk. I en programgeografi med långa avstånd och relativt svaga befolkningskoncentrationer är det finansiella stöd som Interreg Nord bidragit med av direkt betydelse för att många aktörer ska kunna samverka. Projektledarna anser att samverkan mellan svenska och finska aktörer varit mer aktivt inom programmet än samverkan med norska aktörer. Projektledarna anser att orsaken framförallt återfinns i sedan tidigare upparbetade kontakter mellan svenska och finska aktörer. Ytterligare en orsak kan vara att den norska finansieringen är väsentligt mindre och att norska aktörer inte kan vara projektägare.

Gränsregional samverkan inom de olika delarna av Sápmi har haft betydelse. Även om få insatser avslutats vid tidpunkten för delutvärderingen riktat mot de särskilda målen för Sápmi konstaterar vi att resultaten varit värdefulla. Insatserna har inte endast bidragit till konkreta gränsregionala samverkansåtgärder kring exempelvis utbildnings- och erfarenhetsutbyten utan också till att förstärka den samiska identiteten i hela programgeografien.